

sense relació antiga amb els *rens* i els RICINUS llatins: PAPARRA, garrapata, LLAGASTA, port. carracha, ll. tardà ladasca, tot això és pre-romà. I jo mateix seguia aquesta veta, anys enrere, cercant i tornant-hi

Es trobava alguna aparença torbadora: segons AlCM, «paparra inflada» es diu garrenc en algun punt del B. Emp. (informes d'Irene Rocas, de Llofriu); i no sabem qui, afegí. oh, i a Cardona en diuen un garrell. I especulàvem: puix que a RICINUS se li ha trobat parentela indoeuropea, qui sap si podria venir d'una base itàlica *RICĀNO (ā > ĭ és normal), d'on, per una banda, RĪNACO- (> rēnec així sense la gran objecció a la metàtesi), d'altra banda rīkan-lo, -allo-, > karillo- (> garrell) ---. Parem el carro...! Els enllaços que han trobat al ll. ricinus, els indoeuropeïstes, amb noms bàltics, armenis, albano-illiris i índics, de la bestiola o semblants, ens duen fonèticament cap a cosa ben diferent, amb una base EREK-NO- (Pok, IEW, 355.18; Walde-H. II, 433 34, salvem-hi la torbadora err. tip. *ricinos per *recinos).

Com que en el B. Emp. és on queden més petjades de l'antiga pron. gironesa -ŋ < -N' darrere vocal (en lloc de la caiguda de -N', del català comú: LleuresC, 304, esquellinc, GAUSING, Begudanc etc.), el mot baix-emp. és en realitat garrēn, plural garrençs, igual al *rens*, sing. *re*, de la resta de la llengua. sinó que allí s'hi ha afegit un *ga-*, segurament per contaminació d'un altre nom de la paparra, com el cast. garrapata, i gall.-port. carrapato, tipus no del tot estrany al català; és veritat que garrapata va sortir d'un més antic gaparrata, cat. occid., mossàr. i arag. caparra, basc kapar̄/gapar̄, on la semblança no és tan gran, però tanmateix hi ha *ga-/ca-*.

I, d'altra banda, garrell? Estem, però, insegurs de la realitat de la dada de Cardona. I també hi pot haver hagut confusió amb l'adjectiu garrell, i garra (un rēnec «s'agarrar»); altrament hi ha encara port. carraço, gall. i ast. carracha, -acho, altre nom pre-romà de la paparra (DECH IV, 108b56): amb el qual no està descartat que vagin el gascò carrès «petit crapaud» del Gers, carran «reinette» de les Landes, per més que Rohlf's (Le Gc 2, § 240) els atribueixi una raonable etimologia onomatopèica: llavors garrell, si és autèntic podria ser derivat del mateix radical.

Hi ha un altre *re* mallorquí, que no deu ser més que homònim, però que valdrà més llevar de carrera: és «el quid, l'essència d'una cosa» diu el DAG citant la frase «aquí està el *re*», p. p. PdAPenya, c. 1880-5. Era expressió predilecta d'AMAlcover: «comprengué el Mestre T. Forteza que aquí està el *re* i el pern de la ciència del llenguatge, en sebre --- aglapir aquestes lleis»; «creu que serviria més un dicc. ortogràfic --- Per nosaltres --- no és possible fer un bon dicc. ort. sense un bon tractat ort.: aquí està el *re!*» (BDLC VIII, 67; VI, 1910, 4). Puix que un *re* és una paparra enorme, no vindria d'aquí? Hi ha l'objecció que, segons el DFgra i AlCM, la *e* dels dos mots té timbre diferent: la del nom de l'insecte és *é*, la del 'quid' és oberta, com la del nom de nota musical (*do, re, mi* ---); però encara que els diccs. (DFgra, DAG, AlCM) posin

aquest *re* en el mateix article que el nom de la nota, és inconcebible i fins ridícul creure que vingui d'aquesta: per què no el *do*, o bé el *sol* i *fa* que han estat presos per emblema de la solfa?

Dir que hi ha aquí un antic pronom com en 'el quid' (o com aquell *Algo* que el pensador Ganivet posà com a síntesi i símbol de la seva visió del món, o l'*et-waiges* alemany) és almenys raonable, com sigui que *res*, junt amb la seva antiquíssima i pervivent alternativa *re*, ha estat substantivat i gramaticalitzat en tantes formes: «Vós avets creades les creatures, de *no re*, car enans eren *no-re*, e de *no re* en què eren, vós les fès ésser *re*» escrivia Lluïl; *gran re* o *gran res* 'molts' («recontava a *gran re* de prohòmens ---», Blanq., § 71); *dolça res* anomenava el trobador la seva adorada; i avui els empordanesos hi han format una frase, agafant-ho per l'altre cap. «això és un fart de *re*, barrejat amb poca cosa»; «*no res*, *no res*, es diu per indicar un treball en que s'arriba a fer quelcom d'importància», que AlCM troba a Valls

No val com a objecció el fet que avui *re*, pronom, es digui poc a Mall.: puix que havia estat ben viu pertot. Ni s'hi podrien objectar diferències de timbre: *res* ve del ll. RĒS i *re* ve de RĒM (V. l'article RES), duplicitat fònica que restà en moltes varietats catalanes; i, al capdavant, l'emfàsi de l'expressió «aquí està el *re*» ja bastaria per explicar alteracions de timbre la *ó* de *nós* (= *vós* NŌS, VŌS) es torna oberta en la solemne frase *Nós amb nòs*; LĒGEM i FĒRIA es pronunciaren amb *ɛ* des de l'Alta E. Mj. (d'on els resultats cat. *llug, fira*); les terminacions sàvies *-ència* es pronunciaven amb *é* a tots els dialectes catalans, encara que vinguin de -ĒNTIA

És, doncs, probable que l'origen es trobi en el pronom. Passat que hi hagi hagut una espècie de substantivació del prefix iteratiu *re-*: «*re*, *re*: pertinàcia, porfria; *estar en so re*, *re*: persistir, *decur tujeretas*» definia el DFgra (que usava la grafia *é* per al so de *ɛ*). No hi vegem disjuntiva, car una cosa es pogué sumar amb l'altra, en el magí de la gent.

Com a nom de planta, el llatí *ricinus* va ser pres per via sàvia (amb mala accentuació, analògica, en la segona *ɪ*): *ricino* (Lab. 1840), que el poble pronuncià *razinu* (així ho dèiem els nens quan ens en purgaven amb oli, c. 1909), avui ben esmenat en *ricí*.

DERIV.: *Ricinat*, *ricmer*, *ricnic*, *ricinina*.

CPT.: *Ricimoleic*, *-oleat*, *-oleina*

Reneca, *rènega*, *renegada*, V. *rènec* i *negar* *Renegador*, *renegaire*, *renegament*, *renegar*, V. *negar* *Renegat*, *renego*, V. *negar* i *rènec* *Renegoll*, V. *ranc* *Renegós*, V. *negar* *Renegrit*, V. *negre* *Renèixer* o *renàixer*, V. *nèixer* *Renell*, *revera*, V. *ranera* *Reenes*, V. *reenes* i *ronyó* *Renét*, V. *nét*

RENG, i més modernament RENGLE, del francic HRĪNG 'cercle', 'rotllo de gent formant renglera', forma antiga corresponent a l'ags. i a -al. ant. *hring*, esc. ant. *bringr*, angl. i al mod *ring* 'cercle', que es retroba en totes les llengües germàniques; la *-l-* afegida moderna-